

І.С. Руднева

ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ, ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ФРАНЦІЇ

У тексті статті викладено основні вимоги до системи організації самостійної роботи студентів: формування самостійності студента; засвоєння умінь і необхідних для цього знань, навичок; контроль дій студента; інформування студентів про рівень досягнення мети; завдання характеристик продукту діяльності студента; завдання вимог до результатів діяльності студента; створення зовнішніх умов самостійної роботи студента; забезпечення внутрішніх умов; урахування індивідуальних особливостей кожного студента; надання можливості студентові самостійно планувати власні дії; забезпечення можливостей студенту коригувати свої дії на основі самоконтролю й аналізу інформації про результативність.

Виділено основні завдання самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції: систематизацію та закріплення отриманих теоретичних знань та практичних умінь студентів; поглиблення та розширення теоретичних знань; формування умінь використовувати нормативну, довідкову документацію та спеціальну літературу; розвиток пізнавальних здібностей та активності студентів; розвиток дослідницьких умінь.

Проаналізовано функції самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей: навчальну, пізнавальну, коригуючу, стимулюючу, виховну, розвиваючу.

Серед принципів організації самостійної роботи виділено культурологічний принцип; принцип практичної спрямованості; принцип персоніфікації; принцип ціннісного підходу до вивчення гуманітарних дисциплін.

Ключові слова: *самостійна робота студентів; вимога; функція; принцип навчання; самоосвіта; вища гуманітарна освіта.*

В тексте статьи изложены требования к системе организации самостоятельной работы студентов: формирование самостоятельности студента; усвоение умений и необходимых для этого знаний, навыков; контроль действий студента; информирование студентов об уровне достижения цели; задание характеристик продукта деятельности студента; задание требований к результатам деятельности студента; создание внешних условий самостоятельной работы студента; обеспечение внутренних условий; учет

индивидуальных особенностей каждого студента; предоставление возможности студенту самостоятельно планировать собственные действия; обеспечение возможности студента корректировать свои действия на основании самоконтроля и анализа информации о результативности.

Выделены основные задания самостоятельной работы студентов гуманитарных университетов Франции: систематизация и укрепление полученных теоретических знаний и практических умений студентов; углубление и расширение теоретических знаний; формирование умений использовать нормативную, справочную документацию и специальную литературу; развитие познавательных способностей и активности студента; развитие исследовательских умений.

Проанализированы функции самостоятельной работы студентов гуманитарных специальностей: обучающая, познавательная, корректирующая, стимулирующая, воспитательная, развивающая.

Среди принципов организации самостоятельной работы выделены: культурологический принцип, принцип практической направленности, принцип персонификации, принцип ценностного подхода к изучению гуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: *самостоятельная работа студентов; требование; функция; принцип обучения; самообразование; высшее гуманитарное образование.*

The text of the article describes the basic requirements for a system of independent work : the formation of student independence ; mastering skills and the necessary knowledge, skills , control actions of the student; inform students about the level of achievement of objectives; task characteristics of the product of the student; task demands to student performance ; create external conditions independent work of the student; ensure internal conditions ; taking into account the specific needs of each student; enable students to plan their own actions ; provide an opportunity for students to adjust their actions based on self-control and analysis of results.

The basic tasks of independent work of students of humanities universities in France : systematization and consolidation of theoretical knowledge and practical skills of students ; deepen and broaden the theoretical knowledge; formation of skills to use normative , reference documents and professional literature ; development of cognitive abilities and activities of students; development of research skills.

The analysis function independent work humanities : academic , cognitive , corrective , stimulating, educational, developmental.

Among the principles of self-study identified cultural principle ; principle of practical orientation; principle of personification ; principle value approach to the study of humanities.

Keywords: *independent work of students; requirement; function; principle of learning; self; higher humanitarian education.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства самостійна робота студентів є невід'ємною частиною навчального процесу в системі гуманітарної освіти університетів Франції. Загальновідомо, що для успішного оволодіння гуманітарними професіями у вищому навчальному закладі людина повинна мати яскраво виражений вербальний тип інтелекту. Гуманітарії повинні відрізнятися широтою пізнавальних інтересів, ерудованістю, багатим мовним запасом, умінням правильно його використовувати, схильністю до абстрактного мислення. Виходячи з цього, можна сказати, що студенти-гуманітарії виконують менше механічної, суто репродуктивної роботи, натомість більшість їхнього навантаження припадає на розв'язання проблемних та творчих завдань, що само собою передбачає велику частку самостійної роботи.

Аналіз досліджень і публікацій. Наукові праці таких вчених як Я.Болюбаш, Л. Ваховський, А. Вільчківська, І. Вєтрова, О.Глузман, С. Головка, І. Зязюн, О. Демченко, О. Іонова, Т. Кошманова, Н. Лавриченко, М. Лещенко, А. Максименко, М. Никандров, Н. Ничкало, Т. Овчаренко, Л. Полякова, О. Пришляк, Л. Пуховська, О. Радул, І. Родін, О. Романовський, А. Сбруєва, І. Сташевська, О. Сухомлинська, В. Червонецький, Л. Чухно, Т. Хоменко, І. Шкелебей та інших дають загальне уявлення про особливості організації самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах Франції на окремих історичних етапах та тенденції її розвитку.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Проведений аналіз історико-педагогічних джерел дозволив зробити висновок, що в цілому питання організації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції не були предметом спеціального історико-педагогічного дослідження.

Мета статті – розкрити основні завдання, функції та принципи організації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Самостійна робота дає можливість студентам гуманітарних спеціальностей оволодівати навчальними дисциплінами,

формувати навички самостійної роботи у навчальній, науковій, професійній діяльності, а також формувати здатність приймати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблеми, знаходити конструктивні рішення. Крім того, самостійна робота сприяє оволодінню досвідом творчої, дослідницької, соціально-оцінної діяльності.

Важливо підкреслити, що самостійна робота має суттєве виховне значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність умінь та навичок, але і як рису характеру, що відіграє особливу роль у структурі особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації [5].

У французькій педагогічній літературі часто зустрічається термін «*le travail individuel*», що перекладається як «індивідуальна робота». Зауважимо, що поряд з цим поняттям у педагогічній літературі Франції існують терміни, які передбачають поняття самостійної роботи у більш вузькому розумінні, що відповідає поняттю «самостійна робота» у вітчизняній педагогічній думці, але фактично ці терміни відносяться до сфери індивідуалізації. Загалом, варто виділити термін **L'activite libre** («вільна діяльність») – навчання, яке здійснюється відповідно до індивідуальних інтересів та потреб студента.

На сучасному етапі розвитку вищої гуманітарної освіти студенти французьких університетів, знаходячись в організованій викладачем системі самостійної роботи, вимушені куруватися певною системою дій, а саме: планувати власні дії (визначати мету, складати програми та методи її досягнення); організовувати і об'єднувати усі свої ресурси для вирішення поставлених проблем; керувати своєю діяльністю, здійснювати самоконтроль з наступним коригуванням своїх дій; здійснювати зв'язок на основі передачі інформації, яка забезпечує прийняття рішення.

Виходячи із викладено вище, можна чітко сформулювати основні **вимоги до системи самостійної роботи** студентів гуманітарних спеціальностей. Система самостійної роботи повинна забезпечувати:

- формування самостійності студента;
- засвоєння умінь і необхідних для цього знань, навичок;

- контроль дій студента;
- інформування студентів про рівень досягнення мети;
- завдання характеристик продукту діяльності студента;
- завдання вимог до результатів діяльності студента;
- створення зовнішніх умов самостійної роботи студента (наприклад, мінімізація витрат часу);
- забезпечення внутрішніх умов (наприклад, висока мотивація дій);
- урахування індивідуальних особливостей кожного студента;
- надання можливості студентові самостійно планувати власні дії;
- забезпечення можливостей студенту коригувати свої дії на основі самоконтролю й аналізу інформації про результативність [5; 6].

Основною **метою самостійної роботи** студентів гуманітарних спеціальностей є підготовка до подальшої самоосвіти, як засобу пошуку та набуття соціального досвіду, за допомогою якого майбутній спеціаліст матиме змогу продовжувати власну професійну підготовку [3; 4].

Серед **основних завдань самостійної роботи студентів** гуманітарних університетів Франції на сучасному етапі науковці виділяють:

- систематизацію та закріплення отриманих теоретичних знань та практичних умінь студентів;
- поглиблення та розширення теоретичних знань;
- формування умінь використовувати нормативну, довідкову документацію та спеціальну літературу;
- розвиток пізнавальних здібностей та активності студентів: творчої ініціативи, самостійності, відповідальності та організованості;
- формування самостійного мислення, здібностей до саморозвитку та самореалізації; розвиток дослідницьких умінь [1; 4].

Основними **функціями самостійної роботи** є:

- Навчальна – полягає в опрацюванні першоджерел з філософії, етики, соціології, політології. Сприяє більш глибокому осмисленню вже засвоєної суми знань.

- Пізнавальна – полягає в опануванні нової суми знань, розширенні меж світогляду шляхом самостійних досліджень природи, соціуму, археологічних пам'яток тощо.

- Коригуюча – передбачає осмислення новітніх філософських та соціологічних теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямків розвитку науки.

- Стимулююча – така організація самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів власної пізнавальної діяльності.

- Виховна – спрямована на формування таких якостей як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість.

- Розвиваюча – спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості.

Принципи організації самостійної роботи в гуманітарних університетах Франції на сучасному етапі передбачають, насамперед, загальнодидактичні принципи навчання, серед яких особливого значення набувають принципи активності студентів, індивідуалізації навчання, доступності навчального матеріалу, чіткості та визначеності завдань, наочності, систематичності та послідовності у формуванні навичок самостійної роботи, свідомості та самостійності навчання, принцип зв'язку із життям.

Наведену систему дидактичних принципів як вітчизняні, так і французькі педагоги-гуманітарії Ch. Tagliante, D. Lussier, Th. Kellaghan, D. Stufflebeam, L. Wingate; D. Beggs доповнюють принципами, характерними конкретно для системи самостійної роботи з гуманітарних дисциплін:

- **культурологічний принцип** спрямований на задоволення потреб студентів-гуманітаріїв у культурологічних знаннях, на формування підсилення емоційної сторони вивчення гуманітарних дисциплін, розширення палітри знань

студентів, розумінні місця і значення елементів культури у системі гуманітарних знань;

- **принцип практичної спрямованості** самостійної роботи дозволяє наблизити зміст навчального процесу до реалій сучасного суспільства, враховуючи особливості студентської аудиторії. Згідно з цим принципом у системі самостійної роботи з гуманітарних дисциплін на передній план виходить завдання не отримати теоретичні знання, а навчити студентство вирішувати власні проблем, засвоюючи при цьому нові методи та засоби діяльності, поєднувати процес навчання з творчим вирішенням проблем – пізнавальних, практичних тощо. Реалізація цього принципу передбачає включення до системи самостійної роботи різноманітних форм розвиваючого навчання: контрольних питань, що носять аналітичний характер, проблемних завдань, соціологічних практикумів та ін.

- **принцип персоніфікації**, що передбачає максимальне наближення студентів до тем, що вивчаються, безпосереднє звернення до їхньої особистості, врахування власного життєвого досвіду. Реалізацій принципу персоніфікації передбачає побудову навчального процесу у формі діалогу, у якому будь-яке положення доводиться та обґрунтовується у ході дискусії. Принцип персоніфікації також надає студентам допомогу в подоланні відчуження до гуманітарних наук, адаптує загальне знання до унікальної ситуації. З цією метою у системі самостійної роботи студентів гуманітарних спеціальностей університетів Франції широко використовується така форма навчально-дослідницької діяльності як соціологічний етюд. Він дозволяє розв'язати задачу систематичного узагальнення накопиченого досвіду, об'єднання в одній картині звичних теоретичних знань та даних активних самостійних спостережень.

- **принцип ціннісного підходу** до вивчення гуманітарних дисциплін. У системі самостійної роботи з гуманітарних дисциплін основною особливістю є те, що дослідження певного об'єкту здійснюється студентом з певних ціннісних позицій, установок та власних інтересів. Невід'ємне ціннісне ставлення студента до навчального матеріалу полягає не лише у вивченні, як у природничих науках, а

й в одночасній його оцінці, що відбувається у процесі співставлення об'єкта з деякими відомими зразками, котрі сформувались у сучасній культурі.

Висновки. На сучасному етапі розвитку суспільства в гуманітарних університетах Франції самостійна робота студентів є провідною формою навчання, оскільки вона прищеплює студентам необхідне вміння вчитися, сприяє формуванню високої культури розумової праці. Система самостійної роботи студентів має ряд важливих функцій та завдань, будується за системою визначених загальнодидактичних принципів, але адаптованих до особливостей вивчення гуманітарних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abernot Y. Les methodes d'evaluation scolaire. / Y. Abernot. – Paris, 1996.
[Електронний ресурс]:
<http://www.psycnet.apa.org/journals/cbs/39/4/266/>
2. Beggs D.W., Buffie E.G. Independent Study / D.W. Beggs, E.G. Buffie. – L, 1965. – 365 p.
3. Freinet E. Naissance d'une pedagogie populaire / E. Freinet. – Cannes, 1949. – 379 p.
4. Savontchik S., Rouet G. Dictionnaire pratique du systeme d'enseignement en France / S. Savontchik, G. Rouet. – Orel. 1995, – 440 p.
5. Калашник Н.Г. Самостійна робота – потужний засіб сучасної освіти і виховання: навчально-методичний посібник / Н.Г. Калашник, В.Л. Вертегел. – Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2005. – 325 с.
6. Mory F. L'enseignement individuel et travail par équipes / F. Mory – Paris, 1950. – 312 p.